

OPINIE JURIDICĂ

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL ȘI PUBLICATĂ PE CRJM.ORG

Opinie juridică la proiectul de lege privind adoptarea Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului Republicii Moldova

Nr./Data:	14/24 din 11 aprilie 2024
Destinatari:	Parlamentul Republicii Moldova, Comisia juridică, numiri și imunități: e-mail: cji@parlament.md
Prezentată de:	Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), persoane de contact: Andrei NASU, Consilier juridic, e-mail: andrei.nasu@crjm.org Vladislav GRIBINCEA, Director de Program, e-mail: vladislav.gribincea@crjm.org
Sumar:	CRJM recomandă mai multe măsuri menite să asigure o mai bună funcționare a forului legislativ. Acestea se referă în principal la cooperarea și conlucrarea Parlamentului cu organizațiile societății civile și creșterea transparenței activității Parlamentului. Propunerile conceptuale de ajustare a proiectului de cod sunt redatate în partea descriptivă a opiniei, iar cele punctuale pot fi găsite în tabelul de recomandări, anexat. Principalele propuneri de ajustare se referă la: • reglementarea mai detaliată a instituției „ziua opoziției”; • asigurarea publicității ședințelor comisiilor permanente; • neadmiterea acceptării amendamentelor în lipsa acordului autorului proiectului de act normativ; • neadmiterea modificării conceptuale a proiectelor de acte normative între lecturi, fără consultarea publică a amendamentelor; • interzicerea examinării arbitrare a amendamentelor înaintate peste termen; • excluderea posibilității votării secrete pe marginea proiectelor de legi și stabilirea votului electronic drept regulă; • stabilirea regulilor mai clare cu privire la termenele de prezentare a recomandărilor din partea societății civile; • stabilirea obligației redactării sintezei recomandărilor organizațiilor societății civile și publicarea acesteia în format comod utilizatorilor; • stabilirea unui mecanism nou de obligare a Parlamentului de a examina proiecte legislative susținute masiv de cetățeni.

Această opinie juridică este prezentată Parlamentului Republicii Moldova, în contextul consultărilor publice asupra proiectului de lege privind adoptarea [Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului Republicii Moldova](#). Potrivit autorilor, codul vine să asigure previzibilitatea și transparența procesului legislativ, să

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

[crjmoldiva](https://twitter.com/crjmoldiva)

implementeze standardele europene ce țin de fundamentarea legislației și efectuarea controlului parlamentar, să fortifice procedura legislativă și să reglementeze raporturile Parlamentului cu alți actori importanți din stat. Potrivit [programului legislativ al Parlamentului pentru anul 2024](#), proiectul urmează a fi adoptat în primăvara anului 2024.

Salutăm reglementarea mai detaliată a procedurilor de **adoptare a proiectelor de legi în mod de urgență, prioritar sau simplificat**¹. Acest fapt va diminua posibilitatea de abuz și va spori transparența și predictibilitatea procesului legislativ.

În anul 2018, CRJM a publicat un document de politici publice „[Cum facem procesul decizional în Parlamentul Republicii Moldova mai transparent?](#)” prin care a analizat transparența procesului decizional la nivelul Parlamentului. În mai 2023, CRJM a expediat în adresa Parlamentului [Opinia juridică](#) cu privire la aprobarea [Platformei de dialog și participare civică în procesul decizional al Parlamentului](#). Ambele documente conțin recomandări menite să asigure o mai bună conlucrare și cooperare a Parlamentului cu organizațiile societății civile (OSC) și îmbunătățirea transparenței și previzibilității procesului legislativ.

Majoritatea recomandărilor expuse în documentele prenotate sunt valabile și în ziua de azi, iar proiectul codului nu conține soluții care să remedieze adecvat carențele depistate. Astfel, venim cu următoarele recomandări.

- **Ziua opoziției parlamentare**

Art.31 alin.(5) din proiectul codului prevede că, de două ori în sesiune se organizează ziua opoziției. Acesta este un instrument nou, care nu a fost prevăzut în cadrul normativ în vigoare.

Salutăm intenția stabilirii mecanismului care contribuie la protejarea și consolidarea drepturilor opoziției parlamentare. Acest fapt va facilita fortificarea și promovarea democrației și va asigura o reprezentare mai amplă a tuturor cetățenilor. Doar prin asigurarea respectării drepturilor și oferirea oportunităților oponentilor politici poate exista o opoziție vibrantă și o democrație cu adevărat funcțională.

Proiectul codului nu prevede însă reglementări detaliate referitoare la acest mecanism. Deși este stabilit că ziua opoziției poate fi solicitată de două ori în sesiune, nu este prevăzut modul de examinare a acestei solicitări, subiecții solicitării, termenele, condițiile de desfășurare și esența acestei zile. Din considerentele menționate, propunem câteva repere privind completarea art.31. Acestea se referă la ce poate și ce nu poate fi inclus pe agenda acestei ședințe a Parlamentului, cum opoziția va decide asupra acestor aspecte dacă există mai multe partide de opoziție, etc. (*a se vedea pct.1 din tabelul recomandărilor*).

- **Asigurarea publicității ședințelor comisiilor permanente de profil**

Deși secțiunea a cincea din proiectul codului reglementează procesul de desfășurare a lucrărilor în cadrul comisiilor permanente, totuși, autorii au omis nejustificat să prevadă că, ședințele acestora sunt publice, se înregistrează video, iar înregistrările urmează a fi plasate pe internet. Procesul de legiferare nu se rezumă doar la adoptarea legilor în cadrul plenului Parlamentului. Esența lucrului este efectuată pe platforma comisiilor permanente, or, anume aici sunt examinate amendamentele, avizele și propunerile la proiectele de legi. Ținând cont de importanța asigurării transparenței în procesul decizional, propunem completarea proiectului cu aliniat care consacră caracterul public la ședințelor comisiilor permanente (*a se vedea pct.5 din tabelul recomandărilor*).

- **Revizuirea procedurii de examinare a amendamentelor, propunerilor și obiecțiilor la proiectele de acte normative pe platforma comisiilor permanente sesizate în fond**

---

¹ Art.72-75, coroborat cu art.170, din proiectul codului.

Elaborarea proiectelor de acte normative presupune un efort semnificativ de pregătire, analiză și cercetare. Până la înregistrarea proiectului, de regulă, autorii consultă opiniile experților și specialiștilor relevanți, efectuează o documentare amplă și supun discuțiilor publice soluțiile dorite de a fi reglementate. Faptele date presupun că autorul proiectului legislativ are o cunoaștere mai aprofundată a subiectului și ar trebui să poată controla parcursul proiectului pentru a asigura coerența acestuia. Din considerentul menționat, propunem introducerea acordului obligatoriu al autorului proiectului pentru acceptarea amendamentelor. Faptul dat de asemenea va spori la creșterea conlucrării și discuțiilor dintre deputați și autorii proiectelor de acte normative (*a se vedea pct.6 din tabelul recomandărilor*).

- **Neadmiterea examinării amendamentelor înaintate peste termen**

Salutăm prevederea din proiectul codului, care nu se regăsește în [Regulamentul actual al Parlamentului](#), privind neexaminarea amendamentelor deputaților înaintate peste termenului-limită de 10 zile lucrătoare de la aprobarea proiectului de lege în primă lectură². Acest fapt conferă o predictibilitate sporită procesului de legiferare și diminuează posibilitatea înaintării amendamentelor pe ultima sută de metri și aprobarea lor netransparentă. Totuși, această normă își pierde din sens în condițiile în care este prevăzută posibilitatea de a deroga cu ușurință de la această cerință. Ultima frază a art.105 alin.(3) din proiectul codului stipulează că comisia permanentă sesizată în fond poate decide examinarea amendamentelor înaintate peste termenul limită. Considerăm această excepție ca fiind destul de largă, în condițiile în care nu sunt oferite criterii exacte când comisia ar putea decide astfel. Din aceste motive, propunem introducerea regulii potrivit căreia acest lucru poate avea loc doar dacă este acceptat de 2/3 din membrii Comisiei (*a se vedea pct.7 din tabelul recomandărilor*).

- **Introducerea interdicției de modificare conceptuală a proiectelor de lege între lecturi, fără consultarea opiniei publice**

Anterior, în cadrul legislativului a existat practica de modificare substanțială între lecturi a proiectelor de legi fără acordul autorului proiectului, fără consultări publice și în lipsa tuturor avizelor necesare. În [documentul CRJM](#) au fost prezentate șase studii de caz, unde, prin amendamentele deputaților, înaintate de regulă în a doua lectură, au fost modificate conceptual și semnificativ mai multe proiecte de acte legislative de importanță majoră, fără a organiza consultări publice și cu neglijarea obiecțiilor și opiniilor autorităților și experților de profil. Deși, aceste proiecte de legi erau consultate la etapa incipientă, acest fapt își pierde din însemnătate, or, ulterior, prevederile proiectului au fost modificate semnificativ.

Proiectul codului nu vine să remedieze suficient această carență. Deși stabilește anumite termene concrete pentru înaintarea amendamentelor, acesta nu stipulează obligativitatea supunerii consultărilor publice a amendamentelor care vin să modifice conceptual proiectul și nu cere acordul autorului. Deputații în continuare vor avea posibilitatea de a interveni drastic pe fondul proiectului de lege, neglijând opinia publică și poziția autorului proiectului. În acest sens, propunem completarea art.105 din proiectul codului cu un alineat care face imposibilă modificarea esențială a proiectelor de lege prin amendamentele deputaților, fără a organiza consultări publice pe marginea acestora și fără acordul autorului proiectului (*a se vedea pct.7 din tabelul recomandărilor*).

- **Ajustarea modalităților de votare în Parlament**

În opinia noastră, art. 117 alin.(4) din proiectul codului acordă forului legislativ o marjă discreționară prea largă în ceea ce privește opțiunea de a decide asupra votului în mod secret, în special în ceea ce privește proiectele de acte normative. Recunoaștem importanța existenței posibilității de a apela la procedura prin vot secret, în special în

---

² Art.105 alin.(2) și (3) din proiectul codului.

condițiile în care Constituția Republicii Moldova prevede expres acest lucru. Totuși, considerăm nejustificat să se ofere deputaților posibilitatea de a decide cu privire la votul în secret și în ceea ce privește proiectele de acte normative, deoarece acest lucru este contrar principiilor transparenței și publicității activității organului legislativ, iar actul adoptat în final oricum va fi publicat în Monitorul Oficial. Redacția actuală a art. 117 acordă forului legislativ posibilitatea de a vota în secret într-un număr nedeterminat de cazuri, deschizând astfel calea către un potențial abuz. Propunem eliminarea posibilității votării în secret pe marginea proiectelor de acte normative. Adițional, propunem completarea articolului cu prevederi care să reglementeze expres că, drept regulă, votarea în cadrul plenului Parlamentului se efectuează prin mijloace electronice, iar votarea prin ridicarea mâinii este o excepție, admisibilă doar în cazuri de urgență și importanță sporită. La fel, propunem stipularea expresă a faptului că rezultatele votului se publică pe pagina web oficială a Parlamentului, cu indicarea directă a deputaților care au participat la procedura de vot și opțiunile lor de votare, inclusiv atunci când votarea a avut loc prin ridicarea mâinii (*a se vedea pct.8 și 9 din tabelul recomandărilor*).

- **Reglementarea obligativității examinării proiectului de act normativ și organizării audierilor publice**

Proiectul codului omite să se expună asupra cazurilor când legislativ ar fi obligat să urgenteze examinarea unui proiect de act normativ, sau să organizeze audieri publice. Majoritatea parlamentară are posibilitatea să facă abuz de poziția sa dominantă și să ignore nejustificat vreun proiect legislativ care nu-i convine, dar care se bucură de un suport masiv în rândul cetățenilor. Întru evitarea unei astfel de situații, propunem stabilirea unui mecanism nou, prin care legislativul să fie impus să examineze un proiect legislativ anume. Pentru aceasta, pagina web oficială a Parlamentului trebuie să prevadă posibilitatea semnării electronice pentru susținerea proiectelor legislative. În cazul în care vreun proiect acumulează mai mult de 5,000 de semnături, Parlamentul va fi obligat să examineze în termen de două luni acest proiect, iar în termen de o lună să organizeze audieri legislative pe marginea lui. Acest instrument va consolida implicarea cetățenilor în procesul decizional, va responsabiliza majoritatea parlamentară și va oferi opoziției mijloace eficiente de manifestare (*a se vedea pct.11 din tabelul recomandărilor*).

- **Acordarea unui termen rezonabil pentru prezentarea recomandărilor de către organizațiile societății civile**

Art.202 alin.(2) din proiectul codului prevede că, termenul de prezentare din partea organizațiilor societății civile (OSC) a recomandărilor asupra proiectelor va constitui 15 zile lucrătoare. Același aliniat statuează că, în caz de urgență, termenul poate fi redus, însă nu poate fi mai mic de 3 zile lucrătoare.

Recunoaștem necesitatea reglementării posibilității de a urgenta înaintarea recomandărilor parvenite de la organizațiile societății civile, în special, în condițiile în care unele proiecte pot fi examinate în procedură de urgență sau în mod prioritar³. Totuși, termenul de 3 zile lucrătoare ar putea să nu fie suficient pentru ca OSC-urile să studieze proiectul și să întocmească o opinie argumentată și pe substanță.

Notăm că, anterior, a persistat o practică vicioasă de adoptare în regim de urgență a actelor normative de o importanță sporită, fără vreo motivare și justificare elocventă în acest sens. Astfel, proiecte sensibile și contradictorii precum ar fi proiectul de lege privind [modificarea Codului Electoral](#) în 2016 (adoptată în prima lectură la o săptămână de la înregistrare), proiectul legii cu privire la [organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc](#) (adoptat în două săptămâni de la înregistrare), proiectul legii privind [declararea voluntară și facilitarea fiscală](#) (adoptat în ambele lecturi în trei zile de la înregistrare), au fost votate în termeni restrânși, în lipsa consultărilor și dezbaterilor publice, fără implicarea veridică a cetățenilor și societății civile.

---

³ Art.72-74 din proiectul codului.

În vederea excluderii pe viitor a unor situații similare, propunem modificarea art.202 din proiectul codului, în sensul reglementării faptului că, micșorarea termenului de 15 zile pentru prezentarea recomandărilor din partea organizațiilor societății civile privind proiectele de decizii poate fi efectuată doar în cazurile examinării proiectelor în procedură de urgență sau în mod prioritar. De asemenea, propunem majorarea termenului minim de la 3 la 5 zile lucrătoare, similar termenului acordat deputaților pentru prezentarea amendamentelor, în cazul examinării proiectelor în regim de urgență. În cazul procedurii prioritare, considerăm rezonabil ca acest termen să fie posibil de redus până la 7 zile lucrătoare, în spiritul art. 74 din proiectul codului (*a se vedea pct. 12 din tabelul recomandărilor*).

- **Obligativitatea redactării și publicării sintezei recomandărilor, în format prietenos publicului (user-friendly)**

Art.202 din proiectul codului reglementează modul de recepționare și examinare a propunerilor OSC cu privire la proiectele de legi supuse consultărilor publice. Totuși, acesta omite să reglementeze faptul privind includerea acestora într-o sinteză comună. Prin comparație, art.12 din [Legea privind transparența în procesul decizional](#) prevede obligativitatea autorității publice de a compila toate propunerile și recomandările parvenite în timpul consultărilor publice într-un document comun, denumit sinteza recomandărilor. Prevederi similare sunt prevăzute și la pct.7.5.10 din [Platforma de dialog și participare civică la procesul decizional al Parlamentului](#). Considerăm oportun ca reglementări similare să fie prevăzute și în Codul cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului, motiv din care propunem completarea art.202 din proiectul codului. Acest fapt va contribui la sporirea transparenței și deschiderii Parlamentului. Totodată, considerăm important ca sinteza recomandărilor să fie structurată și să conțină aceleași elemente ca sinteza amendamentelor, propunerilor și a obiecțiilor, prevăzute la art.92 din proiectul codului. Astfel, este important de descris succint esența recomandării înaintate și decizia de acceptare sau respingere a acesteia, cu motivarea de rigoare.

În aceeași ordine de idei, considerăm important de stipulat că, sinteza amendamentelor și avizelor și sinteza recomandărilor OSC să fie publicate obligatoriu pe pagina web a autorității publice în format comod utilizatorului, care va face posibilă căutarea cuvintelor cheie prin motorul de căutare și copierea textului acestora. Faptul dat va facilita și ușura semnificativ procesul de analiză a proiectelor legislative și va contribui la o conlucrare eficientă și productivă în interesele societății (*a se vedea pct.12 din tabelul recomandărilor*).

Lista modificărilor punctuale sunt prezentate în tabelul care urmează.

Vă rugăm să nu ezitați să ne contactați pentru orice clarificări suplimentare.

Cu deosebit respect,

Ilie Chirtoacă, Președinte CRJM

Nr.	Textul proiectului de lege în versiunea actuală publicat de MJ	Modificări propuse de CRJM <i>(formulările în legătură cu care se propune eliminarea au fost tăiate cu o linie, iar textul care se propune a fi adăugat este subliniat)</i>	Comentarii
1.	Articolul 31. Drepturile opoziției parlamentare (5) Ziua opoziției se organizează de două ori în sesiune cu solicitarea preventivă cu cel puțin 10 zile înainte.	Articolul 31. Drepturile opoziției parlamentare ~~(5) Ziua opoziției se organizează de două ori în sesiune cu solicitarea preventivă cu cel puțin 10 zile înainte.~~ <u>Ziua opoziției are loc o dată la 3 luni. Data acesteia se decide de către Biroul Permanent, cu cel puțin 45 de zile înainte.</u> <u>(6) În ziua opoziției ședința plenară a Parlamentului este prezidată de către unul din vice-președinții Parlamentului din partea opoziției.</u> <u>(7) În cadrul zilei opoziției sunt examinate doar proiectele de legi ale deputaților din opoziție propuse de fracțiunile de opoziție.</u> <u>(8) Dacă fracțiunile parlamentare de opoziție nu pot conveni asupra agendei, fiecare fracțiune de opoziție va propune un număr de proiecte proporțional mărimii fracțiunii.</u> <u>(9) Pe agenda ședinței plenare a Parlamentului din ziua opoziției nu pot figura moțiuni, sau audierea Primului-ministru și a miniștrilor.</u>	Completările propuse vin să aducă mai multă claritate privind instituția „ziua opoziției”, or, reglementările existente sunt vagi și insuficiente. În anumite parlamente ale țărilor cu democrație avansată, ziua opoziției este folosită pentru a oferi posibilitatea deputaților din opoziție de a pune în discuție proiecte pe care le consideră de cuviință de abordat. Considerăm important de reglementat cu precizie modalitatea, organul competent și termenul privind stabilirea datei zilei opoziției. La fel, considerăm rezonabil ca ședința plenară din această zi să fie prezidată de către unul din vice-președinții Parlamentului din partea opoziției. În acest mod va fi asigurat ca opoziția să aibă posibilitatea veridică de a se expune și de a fi auzită. Pentru a acorda zilei opoziției o importanță mai sporită, propunem reglementarea expresă a faptului că, în această zi, în cadrul ședinței plenare a Parlamentului urmează a fi dezbătute exclusiv proiectele de legi înregistrate de către exponenții opoziției. Acest fapt va contribui la promovarea pluralității de opinii și viziuni cu privire la problemele

		<u>(10) Dacă de ziua opoziției ședința Parlamentului nu a fost deliberativă sau nu a fost primit avizul Guvernului, în cazul în care acesta este obligatoriu, subiectele respective de pe agendă se transferă pentru următoarea ședință deliberativă a Parlamentului.</u>	stringente din societate. Agenda ședinței plenare în ziua opoziției urmează a fi formată, la fel, de către membrii opoziției, ținând cont de proporționalitatea numărului de mandate de deputat deținute. Adițional, pentru a nu permite posibilitatea de abuz din partea exponenților majorității parlamentare, prin neprezentarea la ședința plenară de ziua opoziției, propunem reglementarea expresă a faptului că, în cazul neîntrunirii cvorumului sau a neprimirii avizului Guvernului, când acesta este obligatoriu, subiectele agendei din ziua opoziției se transferă pentru ședința plenară următoare. Astfel, va fi asigurat ca ziua opoziției să se desfășoare în orice caz, nefiind posibilă neglijarea acesteia.
2.	Articolul 58. Întocmirea ordinii de zi (10) Proiectul ordinii de zi a ședințelor Parlamentului aprobat de Biroul permanent se distribuie deputaților și se plasează pe pagina web oficială a Parlamentului.	Articolul 58. Întocmirea ordinii de zi (10) Proiectul ordinii de zi a ședințelor Parlamentului aprobat de Biroul permanent se distribuie deputaților și se plasează pe pagina web oficială a Parlamentului, <u>în termen de cel puțin 5 zile lucrătoare până la desfășurarea ședinței plenare a Parlamentului.</u>	Prezenta recomandare vine să asigure o mai bună predictibilitate și transparență în procesul decizional al Parlamentului. Practica actuală arată că, ordinea de zi a ședințelor plenare a Parlamentului sunt plasate cu 2-3 zile înaintea ședinței. Uneori, chiar cu o zi înainte de ședință. Acest fapt lezează din transparența procesului decizional și face extrem de dificilă incluziunea tuturor părților interesate în procesul de legiferare. Aceasta de asemenea va face posibil ca versiunile finale ale proiectelor și tabele de divergență

			să fie publicate pe pagina web a parlamentului până la ședința plenară.
3.	Articolul 67. Fundamentarea proiectelor de acte normative (3) Pentru proiectele de acte normative ce se solicită a fi examinate de către Parlament în mod prioritar sau în regim de urgență, notele informative urmează să prezinte distinct elementele obiective ale situației extraordinare care impun reglementare juridică imediată, precum și eventualele consecințe care s-ar produce în lipsa unor astfel de reglementări.	Articolul 67. Fundamentarea proiectelor de acte normative (3) Pentru proiectele de acte normative ce se solicită a fi examinate de către Parlament în mod prioritar sau în regim de urgență, notele informative urmează să prezinte distinct elementele obiective ale situației extraordinare care impun reglementare juridică imediată, <u>și argumentează întrunirea cumulativă a condițiilor stipulate la art.170 din prezentul cod</u>, precum și eventualele consecințe <u>negative</u> care s-ar produce în lipsa unor astfel de reglementări.	Prezenta recomandare vine să asigure o mai bună motivare și transparență în cazurile în care se dorește adoptarea unor proiecte de legi în mod prioritar sau în regim de urgență. Faptul dat va contribui la micșorarea posibilității de abuz din partea autorităților în recurgerea la procedurile prenotate.
4.	Articolul 72. Propunerea pentru examinarea proiectelor în procedură de urgență sau în mod prioritar (5) Admisibilitatea procedurii de urgență a examinării proiectelor de acte normative trebuie să fie o măsură determinată de condițiile prevăzute la art. 170 din prezentul cod.	Articolul 72. Propunerea pentru examinarea proiectelor în procedură de urgență sau în mod prioritar (5) Admisibilitatea procedurii <u>prioritară sau de urgență</u> a examinării proiectelor de acte normative trebuie să fie o măsură determinată de ~~condițiile~~ <u>întrunirea cumulativă a condițiilor</u> prevăzute la art. 170 din prezentul cod. <u>În caz contrar, examinarea proiectelor de acte</u>	Completarea înaintată este mai mult de ordin tehnic, în vederea acordării normei unei clarități mai sporite și sublinierii efectelor neîntrunirii condițiilor în care este posibilă examinarea proiectelor de lege în procedură de urgență sau în mod prioritar. Conex, propunem ca decizia privind examinarea proiectelor în regim prioritar la fel să fie condiționată de aceleași

		<u>normative în mod prioritar sau în procedură de urgență nu poate avea loc.</u>	criterii ca și în cazul examinării proiectelor în regim de urgență.
5.	Articolul 80. Ședințele comisiei permanente (4) Orice deputat al unei comisii permanente are dreptul să participe/să asiste la lucrările altor comisii fără drept de vot. (5) Comisia permanentă poate hotărî, la propunerea unuia dintre membrii săi, ca ședința comisiei să se desfășoare în mod închis în cazul în care dezbateră publică a chestiunilor poate să prejudicieze interesele cetățenilor sau securitatea națională. La desfășurarea ședințelor închise ale comisiei permanente se aplică în mod corespunzător prevederile art. 54 alin. (2)–(8) din prezentul cod.	Articolul 80. Ședințele comisiei permanente (4) Orice deputat al unei comisii permanente are dreptul să participe/să asiste la lucrările altor comisii fără drept de vot. (5) <u>Ședințele comisiei permanente sunt publice, iar înregistrarea video a acestora este plasată pe internet în cel mult 2 zile lucrătoare.</u> (6) <u>Comisia permanentă poate hotărî, la propunerea unuia dintre membrii săi, ca ședința comisiei să se desfășoare în mod închis în cazul în care dezbateră publică a chestiunilor poate să prejudicieze interesele cetățenilor sau securitatea națională. La desfășurarea ședințelor închise ale comisiei permanente se aplică în mod corespunzător prevederile art. 54 alin. (2)–(8) din prezentul cod.</u>	Recomandăm completarea articolului în cauză cu un aliniat nou, în sensul reglementării exprese a faptului că, ședințele comisiilor permanente sunt publice, înregistrate video, iar înregistrările acestora trebuie să fie publicate pe internet în termen de 2 zile. Această prevedere va contribui la responsabilizarea membrilor comisiilor și va spori nivelul de transparență a activității decizionale a deputaților. Mai mult, în societatea modernă, cetățenii trebuie să aibă posibilitatea să urmărească liber mersul examinării oricărei legislative inițiative. Această prevedere doar vine să „legalizeze” practica existentă a majorității comisiilor Parlamentare.
6.	Articolul 92. Sinteza amendamentelor, propunerilor și a obiecțiilor la proiectul actului normativ	Articolul 92. Sinteza amendamentelor, propunerilor și a obiecțiilor la proiectul actului normativ <i>Se completează cu aliniat unic:</i> <u>Comisia permanent sesizată în fond nu pune în discuție amendamentele, propunerile și obiecțiile pe marginea proiectului de act normativ cu care autorul proiectului nu este de</u>	Propunerea în cauză are drept scop de a spori conlucrarea dintre deputați pe marginea proiectelor legislative și de a nu admite denaturarea nejustificată a proiectului. Pentru ca un amendament să fie pus în discuție de comisia sesizată în fond, va fi nevoie de

		<u>acord. Aceste amendamente se consideră respinse.</u>	acordul autorului proiectului. Dacă nu va fi acceptat amendamentul, autorul amendamentului va putea înregistra un proiect separat. Practici similare există în majoritatea țărilor cu democrații parlamentare consacrate.
7.	Articolul 105. Pregătirea proiectului de lege pentru lectura a doua (3) Amendamentele înaintate după expirarea termenului-limită stabilit la alin. (2) nu sunt examinate, cu excepția cazurilor în care comisia permanentă sesizată în fond decide altfel.	Articolul 105. Pregătirea proiectului de lege pentru lectura a doua (3) Amendamentele înaintate după expirarea termenului-limită stabilit la alin. (2) ~~nu sunt examinate, cu excepția cazurilor în care comisia permanentă sesizată în fond decide altfel~~ <u>pot fi examinate doar dacă examinarea este susținută de 2/3 din membrii comisiei.</u> (4) <u>Amendamentele care modifică conceptual proiectul de lege pot fi acceptate doar dacă sunt supuse în prealabil consultărilor publice.</u> <i>Aliniatele 4 – 12 se renumerează corespunzător.</i>	Completarea propusă vine să sublinieze efectele neînaintării amendamentelor în termenul stabilit. Scopul acesteia este să elimine posibilele abuzuri din partea membrilor comisiilor permanente sesizate în fond de a deroga nejustificat și sistematic de la regula generală privind neexaminarea amendamentelor înaintate peste termenul stabilit. Totodată, completarea impune condiții adiționale pentru admiterea spre examinare a amendamentelor înaintate peste termen. Acest fapt va contribui la disciplinarea deputaților și o mai mare previzibilitate a procesului legislativ. Recomandarea are drept scop de a stabili regula ca, orice amendament al deputaților înaintat între lecturi, care modifică substanțial fondul proiectului de lege adoptat în prima lectură, să fie supus consulturilor publice. În document de politici publice CRJM „Cum facem procesul decizional în Parlamentul Republicii Moldova mai transparent?” au fost oferite exemple

			din trecut când anumite proiectele de legi importante au fost modificate substanțial prin amendamentele deputaților înaintate între lecturi, ceea ce au făcut inutile și lipsite de sens consultările publice efectuate anterior. Considerăm o astfel de practică ca fiind vicioasă și contrară principiului transparenței în procesul decizional. Chiar dacă forul legislativ va considera de cuviința modificarea esenței unui proiect legislativ adoptat în prima lectură, aceste modificări considerăm stringent important de a fi consultate cu societatea. În caz contrar, orice consultare publică efectuată interior își pierde din semnificație și devine o formalitate fără sens.
8.	Articolul 117. Modalitatea de votare (4) Votul secret se exprimă prin buletine de vot. ~~Votul este secret dacă Constituția Republicii Moldova stipulează astfel sau în cazul în care vizează interesele securității naționale, integritatea teritorială, bunăstarea economică a țării, ordinea publică, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și a infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției, precum și în cazul în care Parlamentul, la~~	Articolul 117. Modalitatea de votare (4) Votul secret se exprimă prin buletine de vot. ~~Votul este secret dacă Constituția Republicii Moldova stipulează astfel sau în cazul în care vizează interesele securității naționale, integritatea teritorială, bunăstarea economică a țării, ordinea publică, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și a infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției, precum și în cazul în care Parlamentul, la~~ propunerea unei fracțiuni parlamentare,	Propunem excluderea posibilității votării pe proiecte de acte normative, sau alte subiecte, decât cele prevăzute de Constituție, prin vot secret. O astfel de reglementare nu-și găsește locul într-o societate deschisă și transparentă. Principiile democrației consacră transparența în procesul decizional. Societatea și alegătorii trebuie să cunoască despre opțiunile de votare ale aleșilor săi. Reglementările din versiunea actuală a normei sunt extrem de largi și permissive. Prin prisma acestora, legislativul ar putea decide de a parcurge la procedura de vot secret în foarte multe cazuri, substituind astfel regula cu o excepție, ceea ce va duce inevitabil la abuz și va

	propunerea unei fracțiuni parlamentare, decide astfel. (6) Rezultatele votării în ansamblu asupra proiectelor de acte normative se anexează la stenograma ședinței plenare și se plasează pe pagina web oficială a Parlamentului, dacă Parlamentul nu decide altfel.	~~decide astfel. <u>Votul secret nu se aplică la adoptarea proiectelor de acte legislative sau a moțiunilor de cenzură.</u>~~ (6) Rezultatele votării în ansamblu asupra proiectelor de acte normative se anexează la stenograma ședinței plenare și se plasează pe pagina web oficială a Parlamentului, ~~dacă Parlamentul nu decide altfel,~~ <u>cu excepția cazurilor votării secrete. Rezultate votării publicate trebuie să conțină numele deputaților participanți la votare și opțiunile de vot ale acestora.</u>	diminua drastic din transparența decizională a forului legislativ. Votarea pe proiecte de legi și hotărâri trebuie să fie obligatorie în mod deschis și transparent. Deciziile votate de deputați au un impact major asupra societății, respectiv, cetățenii trebuie să cunoască cine din deputați au susținut, sau nu, orice decizie luată de forul legislativ. Propunem completarea aliniatului (6), în vederea stabilirii obligativității publicării rezultatelor votării pe proiecte de acte normative, cu indicarea expresă a numelor deputaților participanți la vot și opțiunile de votare ale acestora. Acest fapt este în spiritul transparenței și deschiderii autorităților publice față de cetățeni. Activitatea fiecărui ales al poporului trebuie să fie la suprafață și publică. Societatea trebuie să cunoască în ce mod deputații au votat pe marginea oricărui subiect. Astfel, va fi asigurată transparența veritabilă în activitate.
9.	Articolul 120. Votul prin mijloace electronice (1) Exercițarea dreptului de vot prin mijloace electronice se efectuează prin intermediul unei cartele atribuite fiecărui deputat, care se utilizează la locul de muncă repartizat în sala de ședințe plenare.	Articolul 120. Votul prin mijloace electronice (1) Exercițarea dreptului de vot <u>se efectuează</u> prin mijloace electronice ~~se efectuează,~~ prin intermediul unei cartele atribuite fiecărui deputat, care se utilizează la locul de muncă repartizat în sala de ședințe plenare.	Recomandările formulate vin să instituie regula clară – principala modalitate de votare în plenul Parlamentului este votul prin mijloace electronice. Considerăm important acest fapt, or, astfel se conferă o transparență autentică procesului de legiferare. Votul prin mijloacele electronice permite ușor identificarea deputaților care au participat la votare,

	(6) Dacă se constată imposibilitatea utilizării mijloacelor electronice, președintele ședinței propune desfășurarea procedurii de vot prin ridicare de mâini.	(6) ~~Dacă se constată imposibilitatea utilizării mijloacelor electronice, președintele ședinței propune desfășurarea procedurii de vot prin ridicare de mâini. Ca excepție, dacă utilizarea mijloacelor electronice este imposibilă, iar adoptarea actului normativ nu suferă amânare, președintele ședinței poate propune desfășurarea procedurii de vot prin ridicare de mâini. În celelalte cazuri, procedura de vot urmează a fi amânată până la remedierea deficiențelor tehnice care au făcut imposibilă votarea prin mijloace electronice.~~	numărul acestora, și opțiunile lor de vot. Folosirea mijloacelor electronice pentru votare diminuează considerabil din posibilitatea admiterii erorilor în procesul de numărare a voturilor. Mai mult, acest fapt contribuie la responsabilizarea deputaților și asumarea deciziilor luate, precum și asigură transparența în procesul decizional. În esență, se reglementează juridic o practică care deja este prezentă în cadrul Parlamentului.
10.	Articolul 198. Principiile cooperării dintre Parlament și societatea civilă Articolul 199. Obiectivele cooperării	~~Articolul 198. Principiile cooperării dintre Parlament și societatea civilă Articolul 199. Obiectivele cooperării~~ <i>Se exclud articolele 198 și 199 din proiectul codului și se înlocuiesc cu un articol nou:</i> <u>Articolul 198. Principiile și obiectivele cooperării dintre Parlament și societatea civilă</u> <u>Principiile și obiectivele cooperării dintre Parlament și societatea civilă sunt prevăzute în Hotărâre Parlamentului Nr.149/2023 privind aprobarea Platformei de dialog și participare civică la procesul decizional al Parlamentului.</u>	Propunem excluderea articolelor din proiectul de cod ce reglementează principiile și obiectivele cooperării dintre Parlament și societatea civilă, or, aceste aspecte au fost reglementate prin Hotărâre Parlamentului privind aprobarea Platformei de dialog și participare civică la procesul decizional al Parlamentului , adoptată la 9 iunie 2023 (punctele 3.1 și 4). Astfel, în vederea evitării dublării de reglementare, dar și contradicțiilor, considerăm justificat doar de făcut trimitere la prevederile hotărârii prenotate.

11.	Articolul 200. Activități și forme de cooperare	Articolul 200. Activități și forme de cooperare <i>Se completează cu alineatele (4) și (5):</i> <u>(4) În cadrul audierilor publice organizate de Parlament, reprezentanții societății civile au dreptul de a adresa întrebări și de a lua cuvânt.</u> <u>(5) Pagina web oficială a Parlamentului permite colectarea semnăturilor în susținerea proiectelor de acte normative înregistrate, sau pentru organizarea audierilor publice. Proiectele susținute de mai mult de 5,000 de semnături sunt examinate de către Parlament, în cel mult două luni de la acumularea semnăturilor. Audierile legislative sunt organizate în cel mult o lună de la acumularea celor 5,000 de semnături.</u>	Propunem de a reglementa expres că reprezentanții societății civile sunt în drept să țină alocuțiuni și chiar să pună întrebări. Acest fapt va contribui la nuanțarea rolului societății civile în cadrul audierilor publice de orice fel și va acorda procesului o predictibilitate și certitudine mai sporită. Propunem instituirea unui mecanism nou, prin care cetățenii ar putea impune legislativului să examineze în termen restrâns un anumit proiect de act normativ. S-ar putea ca, opoziția parlamentară să înregistreze un proiect, care va fi susținut masiv de cetățeni, însă, majoritatea parlamentară să nu dorească examinarea acestuia în plenul Parlamentului. În acest caz, pentru a obliga punerea în examinare a proiectului, recomandăm de a reglementa un mecanism nou, prin care cetățenii să poată semna online, pe pagina web oficială a Parlamentului, pentru susținerea unui anumit proiect de act normativ. În cazul acumulării a mai mult de 5,000 de semnături, Parlamentul va fi obligat să examineze proiectul în termen de cel mult două luni, iar în termen de cel mult o lună să organizeze audieri legislative pe marginea acestuia. Acest mecanism va contribui la consolidarea vocii cetățenilor și va spori implicarea societății în procesul decizional. Va fi accentuat mesajul că, opinia fiecăruia contează. Opoziția parlamentară va dispune de un

			instrument eficient de responsabilizare a majorității parlamentare. Totodată, numărul mare de semnături necesar de a fi acumulat (5,000) va asigura ca opoziția să nu poată face abuz de acest instrument, or, impunerea examinării în termen restrâns a unui proiect de act normativ va fi posibilă doar atunci când acest proiectul este cu adevărat susținut de un număr mare de cetățeni activi.
12.	Articolul 202. Recepționarea și examinarea propunerilor societății civile (2) Termenul de prezentare a recomandărilor asupra proiectelor de decizii va constitui 15 zile lucrătoare. În caz de urgență, termenul poate fi redus, dar nu la mai puțin de 3 zile lucrătoare. La solicitarea părților interesate, Parlamentul poate prelungi termenul de prezentare a recomandărilor.	Articolul 202. Recepționarea și examinarea propunerilor societății civile (2) Termenul de prezentare a recomandărilor asupra proiectelor de decizii va constitui <u>cel puțin 15 zile lucrătoare, din data plasării anunțului privind demararea procedurii de elaborare a deciziei. În caz de urgență, termenul poate fi redus, dar nu la mai puțin de 3 zile lucrătoare.</u> La solicitarea părților interesate, Parlamentul poate prelungi termenul de prezentare a recomandărilor. <u>(3)Termenul indicat la alin.(2) poate fi redus până la 5 zile lucrătoare în cazul proiectelor examinate în procedură de urgență. În cazul examinării proiectului de act normativ în mod prioritar, termenul va fi de cel puțin 7 zile lucrătoare.</u>	Implicarea societății civile în procesul de luare a deciziilor este un pilon al statului democratic și o necesitate în procesul de edificare a unei societăți incluzive și prospere. Consultarea cetățenilor și specialiștilor din domeniu în procesul de legiferare nu trebuie să fie doar o formalitate. Reprezentanții autorităților au obligația directă de a asigura crearea tuturor condițiilor prielnice pentru ca societatea civilă să aibă posibilitatea să-și expună opinia vizavi de orice inițiativă legislativă, să înainteze obiecții și propuneri de ajustare. Cu regret, practica anterioară a arătat că, deseori, aceste condiții imperative erau neglijate, sau mimate, de către exponenții autorităților. Au fost mai multe cazuri când consultările erau organizate „pentru bifă”, iar societatea civilă nu avea posibilitatea reală de a-și expune poziția, deși, aparent, condițiile formale ce țin de consultarea publică a proiectelor de

	(3) Recomandările se examinează de către grupurile de lucru create de Parlament sau de organele de lucru ale acestuia, responsabile de elaborarea proiectului.	(~~3~~4) Recomandările se examinează de către grupurile de lucru create de Parlament sau de organele de lucru ale acestuia, responsabile de elaborarea proiectului.	decizii erau respectate. În cele mai dese cazuri, se oferea un termen nejustificat de restrâns pentru înaintarea recomandărilor, ceea ce făcea inutilă și lipsite de impact consultările publice. Din considerentele expuse, propunem modificarea art.202 alin.(2) din proiect, în sensul reglementării exprese că termenul pentru prezentarea recomandărilor din partea societății civile asupra proiectelor de decizii va constitui cel puțin 15 zile lucrătoare, calculat din data plasării anunțului privind demararea procedurii de elaborare a deciziei. În special, considerăm imperios de exclus posibilitatea reducerii arbitrare a acestui termen până la 3 zile lucrătoare. Catalogăm această prevedere ca fiind foarte vagă și echivocă, care permite legislativului de a micșora termenul pentru prezentarea recomandărilor în mod nejustificat și abuziv. Prevederea din redacția actuală, propusă de a fi exclusă, oferă legislativului o marjă discreționară exagerat de largă în materia ce ține de aplicarea posibilității de a deroga de la termenul de bază de 15 zile lucrătoare. Totodată, recunoaștem și conștientizăm necesitatea de a putea, în anumite cazuri, accelera procesul de adoptare a unor decizii. Din acest motiv, propunem reglementarea expresă a faptului că, micșorarea termenului pentru prezentarea recomandărilor din partea societății civile să fie posibilă doar în cazul examinării proiectelor în procedură de urgență, dar nu mai puțin de 5 zile

		<u>(5) Recomandările parvenite sunt incluse în tabelul amendamentelor, care va indica acceptarea sau motivele respingerii acestora.</u> <u>(6) Procesele-verbale privind consultările publice și recomandările parvenite se publică pe pagina web oficială a Parlamentului, în format comod utilizatorului, în termen de cel mult 10 zile lucrătoare de la organizarea audierilor legislative.</u>	lucrătoare, similar termenului oferit deputaților pentru prezentarea amendamentelor, stipulat în art.73 alin.(2) din proiectul codului. În cazul examinării proiectelor în mod prioritar, propunem stabilirea expresă a faptului că termenul minim va fi de 7 zile lucrătoare, ținând cont de logica reglementărilor art.74 din proiectul codului. Concomitent, propunem completarea articolului cu aliniate noi care impun autorității legislative obligația de a redacta sinteza recomandărilor înaintate de către societatea civilă, cu indicarea soluției privind acceptul sau respingerea acestora și motivarea de rigoare, similar sintezei amendamentelor, propunerilor și a obiecțiilor, reglementată de art.92 din proiectul codului. Or, reglementarea acestui fapt a fost omisă nejustificat de către autorii proiectului. La fel, considerăm important de specificat expres că, actele care urmează a fi publicate pe pagina web a autorității să fie plasate în format prietenos utilizatorului, care permite copierea textului și căutarea cuvintelor cheie prin motorul de căutare. Acest fapt va contribui semnificativ la o mai bună și productivă conlucrare dintre autoritatea publică și societatea civilă și va eficientiza semnificativ munca profesioniștilor implicați în procesul de consultare publică.